

UDC: 316.36: 37.06

**THE INFLUENCE OF PARENTS' HYPER-PROTECTION ON THE ADAPTATION TO
SMALL SCHOOLCHILDREN**

**INFLUENȚA HIPERTUTELĂRII PĂRINȚILOR ASUPRA ADAPTĂRII LA ȘCOLARII
MICI**

*LUNGU Viorelia, PhD, associate professor, Technical University of Moldova,
Free International University of Moldova, Chisinau, Republic of Moldova
GNACIUC Valentina, teacher,
Theoretical High School „George Meniuc”, Chisinau, Republic of Moldova*

*LUNGU Viorelia, doctor în pedagogie, conferențiar universitar,
Universitatea Tehnică din Moldova,
Universitatea Liberă Internațională din Moldova, Chișinău, Republica Moldova
GNACIUC Valentina, profesor,
Liceul Teoretic „George Meniuc”, Chișinău, Republica Moldova*

Annotation: *The article addresses the problem of hyper-protection by parents and its influence on the adaptive behavior in the primary school environment. Through theoretical research, we elucidate the factors that lead to family hyper-protection, the causes and consequences of this behavior on children. We emphasize that parents need to become aware of the influence they exert in the child's life and, in order to opt for an education that will help the child, adapt to the current school and social demands. To help children, parents need to mobilize the entire adaptive mechanism of the subject in order to develop complex behavior, capable of planning, organizing, facilitating and implementing measures of adequacy and integration in a constantly changing environment.*

Adnotare: *Articolul tratează problema hipertutelării de către părinți și influența acesteia asupra comportamentului adaptativ la mediul de învățământ în treapta primară. Prin cercetarea teoretico - practică elucidăm factorii ce duc la hipertutelarea familială, cauzele și consecințele acestui comportament asupra copiilor. Evidențiem faptul că, părinții trebuie să devină conștienți de influența pe care o exercită în viața copilului și, să opteze pentru o educație ce-l va ajuta a se adapta la cerințele școlare și sociale actuale. Pentru a ajuta copiii, părinții necesită a mobiliza întregul mecanism adaptativ al subiectului în vederea formării unui comportament complex, apt să planifice, organizeze, faciliteze și implementeze măsuri de adecvare și integrare într-un mediu în continuă schimbare.*

Keywords: *school adaptation, social adaptation, hiper-protection, bullying.*

Cuvinte cheie: *adaptare școlară, adaptare socială, hipertutelare, bullying.*

Introducere

Copilăria generației actuale nu mai este asemenea cu aceea a părinților, decât în cazurile în care aceștia au ales să privească funcția educativă cu mai puțină degajare și să ofere copilului aceeași putere de explorare de care au beneficiat și ei. Altfel, copilăria este foarte bine organizată, totul este ținut sub control, până la cele mai mici detalii, iar copiii sunt, în marea lor majoritate, hipertutelați și, implicit, ținuți departe de provocări, experimente și multe oportunități.

Ceea ce determină schimbarea planului și a regulilor de creștere a copiilor, de la generație la generație, depinde de mai mulți factori. Fiecare părinte își crește copilul așa cum consideră mai bine pentru viitorul său, însă ceea ce prezintă interes este hipertutelarea, care necesită privită cu mai multă obiectivitate.

Potrivit studiului UCLA este demonstrat că copiii petrec cea mai mare parte a timpului în casă. Același studiu prezintă informația privind viața de familie, unde 90% din timpul liber al copiilor este petrecut în interior, în activități precum privitul la televizor, jocurile video și navigarea pe internet. Iar uneori, această tendință vine chiar de la părinți, care se simt mai relaxați știindu-și copiii liniștiți, fără să le ceară atenție, neavând grija lor [13, p. 62].

În Marea Britanie un alt raport a fost realizat pe patru generații din aceeași familie și a demonstrat schimbări majore în ceea ce privește educația părinților în trecut și teama față de proprii copii-părinții de azi. În acest raport se vorbește despre o familie în care străbunicul, la vârsta de 8 ani, în 1926, avea libertatea să meargă 6 km până la o gaură de pescuit fără a avea în preajma sa vre-un adult, apoi, fiului său în vârstă de 8 ani, în 2007, i se permitea doar să meargă singur până la capătul străzii sale, la aproximativ 300 de metri. Iar în prezent, articolul din *The Atlantic* constată, de asemenea, limitări crescânde privind libertatea copiilor de a se deplasa, aceștia petrecând, la vârsta de 8 ani, majoritatea timpului în casă fiind în ochii părinților [13, p. 64].

Abordarea teoretico-conceptuală a problemei cercetării

În prezent, societatea noastră se confruntă cu problema că sunt din ce în ce mai mulți copii hipertuțelați, cărora părinții nu le impun limite și treptat constată că nu le mai pot cere nimic și nu-i mai pot învăța ce înseamnă bunul-simț și buna cuviință [16, p. 53].

Conform dicționarului psihologic hipertutelarea reprezintă o atitudine de grijă excesivă a părinților față de copiii lor, ceea ce duce la nedezvoltarea independenței acestuia și generează inevitabil conflicte [8, p. 311].

Z. Gribincea explică hipertutelarea ca fiind protecția exagerată din partea părinților care poate constitui un impediment în calea dezvoltării armonioase a copilului. Copilul, în situații atipice de viață, va aștepta intervenția părintelui, ca salvator și substituent ori chiar responsabil de acțiunile sale. În acest caz, hipertutelarea aduce un prejudiciu enorm copilului prin faptul că acțiunea educativă a părintelui reduce șansele copilului de a încerca, de a greși și de a însuși anumite lecții [24].

Supraprotejarea copiilor sau hipertutelarea sunt niște atitudini eronate ale părinților și a adulților din creșe, grădinițe sau școli. Necunoașterea sau neglijarea nevoilor emoționale, sociale și intelectuale ale copiilor au consecințe de-a lungul întregii vieți, reflectându-se la maturitate prin neadaptate, anxietate, deprimare sau permanent furioase și nemulțumite, inconsecvente, incapabile de amânarea recompenselor, insensibile sau lipsite de empatie sau solidaritate [21, p. 149].

Mulți părinți hipertutelari nu-și lasă copiii să aibă inițiative, opinii, preferințe, să caute singuri soluții la problemele lor. Întotdeauna „mama știe mai bine ce vrei tu” sau „ce e bine pentru tine” sunt fraze utilizate în relația părinte - copil. Adresezi o întrebare copilului și, până să deschidă gura, părintele dă răspunsul „adecvat”, chiar dacă „micuțul” are 10, 15 sau 25 de ani! O asemenea atitudine, dacă nu e absolut rară, este simptomatică pentru hipertutelare. Copilul nu se percepe pe sine însuși ca fiind o persoană separată de mama și de tata. Uneori este predispus la relații problematice fuzionate, poate fi agresat ușor, dominat, intimidat. Alteori, ca reacție la dependența sa, copilul dezvoltă o contradependență – „nu am nevoie să mă ajute nimeni!” – ceea ce este, de asemenea, contraproductiv pentru el, pentru funcționarea sa, pentru relațiile sale cu persoanele semnificative din viața lui [20, p.156]. Copiii suprainhibați sunt în mod particular victimele familiei, pentru că se supun cu ușurință tentativelor de constrângere.

În literatura de specialitate se disting 5 categorii de factori care conduc la hipertutelarea familială [5, p. 27].

1. **Factorii legați de copil.** Copilul unic și hiperprețios este cel mai des victima hiperprotecției materne. Această categorie de factori se referă la evenimente legate de nașterea copilului: nașterea prematură, patologie neonatală care a necesitat intervenție terapeutică. Boala gravă a nou-născutului generează anxietatea părinților conducând la sindromul copilului vulnerabil. Deși copilul este, de obicei, vindecat și în afara oricărui pericol vital, părinții continuă să-l considere și ulterior fragil și vulnerabil.

2. **Factorii legați de mama.** Mamele copiilor supraprotejați nu sunt, de obicei, antrenate în vre-o activitate cu utilitate socială. Deseori, ele sunt lipsite de căldură sufletească și afecțiunea soțului. Copilul este singura lor preocupare, satisfacție și reușită. Manifestând grijă excesivă față de el, mama îi revarsă de fapt întreaga energie și toate disponibilitățile afective într-o singură direcție. Cu cât satisfacțiile de ordin marital sau profesional sunt mai reduse, cu atât mai exagerată este legătura ei cu copilul. Intențiile mamelor hiperprotectoare sunt totdeauna bune și, de obicei, ele nu realizează răul pe care îl produc copilului, limitându-i maximal acțiunile independente;

3. **Factorii legați de căsătoria părinților.** Familia copilului supraprotejată suferă de lipsă de comunicare adecvată între parteneri. Tatăl copilului lipsește mult timp de acasă, preocupat excesiv de activitatea profesională, relațiile dintre soți sunt mai mult simbolice. Lipsa satisfacțiilor vieții sexuale este compensată de mamă prin intensificarea relațiilor cu copilul. Ca consecință relațiile mamă - copil și mamă – soț devin invers proporționale: cu cât mai tare se apropie mama de copil, cu atât mai tare se depărtează de soț, și invers, scăderea legăturii conjugale conduce spre o intensificare a interacțiunilor cu copilul;

4. **Răspuns la sentimente de ostilitate ale mamei.** Această situație paradoxală se naște atunci când mama nutrește sentimente de respingere și insatisfacție față de copilul care suferă de o deficiență fizică sau mentală. Mama nu recunoaște și nu poate accepta existența acestor sentimente pe care le consideră monstruoase și atunci le deghizează într-o atitudine pe care o consideră acceptată social și anume hipertutelare. Așa se explică atașamentul excesiv al unor mame față de copiii lor encefalopați, care nu le pot oferi nici un fel de satisfacție, dar pe care continuă să-i iubească cu disperare;

5. **Tulburări emoționale ale părinților.** Prinții ipohondrici, preocupați de boli imaginare ale lor sau ale copiilor lor, solicită frecvent și nejustificat serviciile ambulanței, examene de laborator repetate, manifestă neîncredere față de medic, recurg la examene medicale repetate consultând medici de cele mai diferite specialități. Internarea repetată a copiilor, deseori examene de laborator, constituie un stres permanent pentru acesta [5, p. 27].

O abordare mai generalizată a literaturii de specialitate prezintă cauzele hipertutelării [9, p.65] ar fi:

- *suspiciunea* (sentimentul constant de catastrofă iminentă și imaginația bogată care reproduce poze ale căderii, bolii copilului etc.);
- *perfecționismul* (dorința de a fi perfect în rolul părinților și de a crește copilul cel mai admis, inteligent și cinstit, prin controlul total asupra vieții și acțiunilor copilului);
- *realizarea de sine prin copil* (atunci când un părinte nu își poate întruchipa ideile și nu își poate realiza potențialul personal, copilul și educația lui sunt singura "sferă creativă" disponibilă);
- *vina* (părintele nu are dragoste adevărată pentru copilul său și încearcă să-l despăgubească sau să-l răscumpere cu grijă și îngrijire totală);
- *incapacitatea de adaptare* (copilul crește, dar părinții îl percep încă ca o îngrijire parentală absolută fără apărare și exigentă);

- **probleme în viața personală** (dacă un adult nu are prieteni și un partener pe care își poate proiecta dragostea și tandrețea, singurul obiect de adorare și îngrijire devine un copil care primește o "doză ucigașă" de atenție).

Din grijă, dragoste și din dorința de a-i sprijini pe copiii lor, în prezent, mulți dintre părinți cad în „capcana” hiperprotegerii acestora, uneori pentru a-i scuti de evenimente mai mult sau mai puțin periculoase, alteori pentru a-i opri să repete greșelile pe care ei le-au făcut în trecut. Unii părinți sunt atât de permisivi, deoarece confundă nevoile copilului cu dorințele lui [18, p. 3].

Nevoile reprezintă, ansamblul cerințelor indivizilor, grupurilor sau societății în ansamblul ei, care se cer satisfăcute pentru a putea trăi și a ne desfășura activitățile [12, p. 298] iar *dorințele* sunt o stare sufletească pe care o persoană o simte când râvnește sau aspiră către ceva, spun specialiștii [7, p. 179].

Părinții nu vor să rănească sentimentele copilului sau să îl facă să plângă. Ei pot să aleagă soluția pe termen scurt și anume să facă orice pentru a evita plânsul copilului, ceea ce pe termen lung poate provoca mai mult plâns [12, p. 6].

Totodată, avem părintele hiperprotectiv ce își copleșește copilul cu atenție, îl ocrotește până și de cel mai mic disconfort, rezolvându-i cu promptitudine chiar și cele mai neînsemnate probleme, dar îi limitează activitățile și experiențele. Granița dintre grijă (neliniște simțită de cineva la gândul unei eventuale primejdii sau al unor întâmplări neplăcute care ar putea avea loc) [6, p. 825] și abuz (orice formă de maltratare fizică și/sau psihică care poate cauza daune efective sau potențiale pentru sănătatea, supraviețuirea, dezvoltarea sau demnitatea copilului în contextul unei relații de responsabilitate, încredere sau autoritate) [21, p. 162], este adesea încălcată de părintele hiperprotectiv. În acest sens, copilul supraprotejat devine confuz, neînțelegând de ce se simte sufocat atunci când mama sau tata îi spun că ceea ce fac ei este spre binele lui. Care sunt șansele ca copilul să înțeleagă că abuzul emoțional exercitat prin control excesiv și limitare este o formă atât de gravă de abuz, încât îl lasă dezabilitat pe viață? Sau să înțeleagă atât de devreme că părintele său este, sub intenția de iubire, grijă și atenție, un individ avid de control, nesigur și agresiv în dorința sa de a face binele forțat și de a lua decizii pentru viața altora? Și, dacă ar înțelege, ce mijloace ar avea să i se poată opune [15, p.128].

Anxietatea copilului crește prin protejare excesivă. Părinții anxioși, superprotectori, transmit un mesaj clar copilului: nu am încredere în tine. ”Poți puțin. Nu poți. Noroc că sunt eu aici.” Copilul devine vulnerabil întrucât nu va mai ști să recunoască amenințarea din lumea reală și nu va avea putere de eschivare în fața amenințării. Se renunță la auto-determinare și se instalează în copil delăsarea în explorarea propriilor zone de interes [5, p. 68].

Semnele hipertutelării/ supraprotecției:

- copilul este total dezinteresat și nepăsător de ce i se întâmplă la școală;
- nu i se pot da sarcini, deoarece refuză să le îndeplinească;
- dacă nu primește ce își dorește, copilul îi va șantaja emoțional pe părinți;
- părinții sunt prea îngăduitori și deloc inconsecvenți cu copilul;
- copilul și părintele trăiesc într-o bulă bine protejată de lumea socială;
- copilul nu se împrietenește cu alți copii – analfabetism social;
- dacă se împrietenește, copilul alege doar copii mult mai mici decât el (relație de dominare) sau adulți (așteaptă să aibă grijă cineva de el), astfel nu poate dezvolta o relație democratică cu copii de vârsta lui;
- când ajung adulți nu își asumă responsabilități – nu se angajează, nu au relații de lungă durată, sunt cei care „rămân acasă” și găsesc justificări palpabile pentru acest lucru.

Hipertutelarea copilului se transformă într-o contradicție enormă, care vine cu o mulțime de divergențe și dezavantaje. Părinți, care nu vor să își scape copilul din vedere, care îl urmează peste tot și au grijă să nu se murdărească, să nu se lovească și să nu se îndepărteze din raza lor vizuală, au totuși dorința să-i vadă independenți, gânditori liberi, curajoși și reușiți. Însă mai târziu, la maturitate, aceste lucruri nu se simt, pentru că exercițiul începe în copilărie, iar copilul care dezvoltă grijă exagerată și teama pentru orice, cu greu va deveni adultul independent, curajos [11, p. 95].

În prezent, specialiștii arată că mulți părinți moderni încearcă să contrabalanseze educația tradiționalistă acordând o atenție și grijă sporită celor mici. Când însă grija și atenția se transformă în răsfăț, iar părintele pierde controlul asupra propriului copil, apar probleme grave. Efectele negative apărute, în consecință, se pot extinde pe toată durata existenței copilului. Psihologul american Ruth A. Peters, autor al manualului de disciplină a copilului *Laying Down the Law* (Stabilirea regulilor), este de acord cu punctul de vedere: răsfățul nu face decât să-i conducă spre probleme în viață. *"Un copil răsfățat de obicei se transformă într-un adult răsfățat, iar adulților răsfățati le este greu să-și păstreze locul de muncă, partenerul de viață și prietenii"*, completează Peters [19, p. 105].

Copilul la vârsta de 7 ani trece în o nouă treaptă din viața sa, oferindu-se statutul de școlar. Inserția, penetrarea și existența oricărei ființe într-un anumit mediu presupune adaptare [3, p. 5].

Protecția exagerată din partea părinților poate constitui un impediment în calea dezvoltării armonioase a copilului și în cadrul procesului de învățare. Copilul, în situații atipice de viața sa de școlar, va aștepta intervenția părintelui, ca salvator și substituent ori chiar responsabil de acțiunile sale. În acest caz, hipertutelarea aduce un prejudiciu enorm copilului prin faptul că acțiunea educativă a părintelui reduce șansele copilului de a încerca, de a greși și de a însuși anumite lecții [24].

În domeniul psihologiei, adaptarea școlară este descrisă de cercetătorii J. Piaget, A. Adller, C.G. Jung, R. Doron, F. Parot, H. Pieron, N. Sillamy, Дубровина И.В., Гуткина Н.И., Овчарова Р.В., Popescu-Neveanu, P. Golu, M. Stoica, V. Negovan, care afirmă că adaptarea școlară marchează tendința de echilibru necesar între procesele de asimilare și acomodare, tendință realizată în mod obiectiv la nivelul interacțiunii permanente existente între subiect și realitate [14, p. 7].

P. Popescu-Neveanu definește termenul de adaptare ca „ ansamblul de procese și activități prin care se trece de la un echilibru mai puțin stabil între organism și mediu, la un echilibru mai stabil, funcționarea organismului prin înglobarea schimburilor dintre el și mediu. Dacă aceste schimburi favorizează funcționarea normală a organismului, acesta este considerat ca adaptat [apud 14, p. 9].

C. Goros susține că adaptarea este un „proces activ, dinamic și creator, care necesită un permanent efort realizat prin procesele de integrare și reglare, care fac posibilă utilizarea optimă a rezervelor funcționale, precum și refacerea acestora în perioada în care solicitarea încetează [apud 14, p. 9].

În accepția autorilor A. Baba și R. Ciurea, adaptarea facilitează: eliminarea sau modificarea condițiilor care creează probleme; perceperea controlului semnificației trăirilor într-o manieră prin care să se neutralizeze caracterul ei problematic; păstrarea consecințelor emoționale ale problemelor în limite controlabile [apud 14, p. 9-10].

Copiii hipertuteleți, însă, riscă să se confrunte cu conceptul de inadaptare școlară. În opinia cercetătoarei Овчарова Р. В., inadaptarea școlară reprezintă formarea mecanismelor neadecvate adaptării copilului la mediul școlar, sub forma dereglării procesului de învățământ și a comportamentului, a relațiilor conflictuale, a frecvențelor îmbolnăviri și reacții psihogene, a nivelului sporit de anxietate și imaginea de sine scăzută [4, p. 236].

Totodată, copilul inadaptat școlar nu este în armonie cu normele mediului din școală, fapt generat din cauza devierilor de ordin intelectual sau afectiv. De asemenea, inadaptarea școlară vizează ansamblul de dificultăți de adaptare a unor copii la cerințele vieții școlare, de greutate în integrarea

lor în grupul școlar care se poate datora unor deficiențe senzoriale, a unor tulburări afective și de comportament, mediul social din care provine elevul [14, p.41-42]. Toate aceste dificultăți pot genera apariția fenomenului de bullying în rândul elevilor hipertutelați.

O altă problemă care o întâmpină acești copii este că sunt expuși riscului de bullying –este caracterizat ca un comportament agresiv intenționat care este menit să provoace disconfort sau durere, implică un dezichilibru de putere și tărie între agresor și victimă și se manifestă repetitiv, regulat [10, p. 29]. Această situație dificilă este confirmată de psihologul Lisa J. Cohen, atunci când afirmă că “părinții hipertutelari cresc inconștient riscul copilului de a fi vizat de fenomenul bullying, tocmai din cauza incapacității lor de a se apăra singuri. Deoarece, părinții hiperprotectivi le oferă inconștient copiilor, ideea că nu pot să se protejeze sau să aibă grijă de ei singuri și că vor fi mai liniștiți dacă alții fac treaba în locul lor” [11, p. 102].

Vârsta școlară mică ocupă o poziție specială în configurația tabloului copilăriei, reprezentând un salt important al copilului către un nou mediu socio-cultural. Extinderea ambianței sociale și implicarea într-un nou tip de activitate, îi cer copilului înalte eforturi adaptative. Identitatea sa bio-psihică suferă, de asemenea, noi restructurări și ajustări comportamentale continue, în raport cu situații deosebite față de cele precedente. Micul școlar trebuie să se adapteze la personalitatea noului cadru didactic, la noile exigențe de învățare, la circumstanțele proprii conjuncturi din clasa de elevi etc. Din aceste considerente, debutul școlar are semnificații majore atât pentru copil, cât și pentru părinți și cadrele didactice [14, p.39].

Din punct de vedere psihologic, adaptarea școlară marchează tendința de echilibru necesar între procesele de asimilare și cele de acomodare, tendință realizată, în mod obiectiv, la nivelul interacțiunii permanente existente între om și realitate [14, p. 10].

Precum remarcă cercetătoarea V. Botnari, încercând să facă față problemelor ce survin într-un context socio-cultural extrem de solicitant, părinții i-au rolul de pedagog. Cu părere de rău, intervențiile educaționale ale acestora adesea rezultă într-un set de erori tipice soluționarea cărora este imperativă [1, p. 30].

Material și metodă

Mediul școlar aduce cu el un climat mai puțin protector decât cel familial și cel din grădiniță. Cadrul didactic înclină spre raporturi mai rezervate și mai puțin intime cu elevii, iar colegii de școală sunt mai puțin dispuși să dea dovadă de înțelegere față de cel ce stă supărăcios sau care nu au inițiativă, ca rezultat al hipertutelării. Astfel, ia naștere, în școală o societate sui-generis complexă, schimbătoare, multiplă, care anihilează iluzia întreținută de familie că, în calitate de copil, ești centrul lumii. În școală, fiecare învață să-și înfrâneze pornirile emoționale, să se situeze alături de ceilalți și să deguste plăcerea competiției. Copiii se compară între ei, ca într-un fel de joc, continuu reînnoit, al criteriilor de referință, care pun în evidență și fac să fie constante empiric ranguri, dominante și subordonări, superiorități și inferiorități, variabile în funcție de criteriul de referință: gradul de instruire, performanța, inteligența, abilitatea fizică, vestimentația, aptitudinea artistică, sociabilitatea, moralitatea [apud 22, p.108-109].

Cercetarea prezentată în continuare a avut drept scop identificarea raportului dintre adaptarea școlară a elevilor mici și comportamentul de hipertutelă al părinților.

Rezultate și discuții

În vederea determinării adaptării elevilor mici față de cerințele școlare, a fost aplicat testul „Școala mea”, după (А.Л. Венер) pe un număr de 50 de elevi din două clase diferite. Rezultatele testului la clasa a I-a „A” și a I-a „B”, pot fi observate în figura ce urmează:

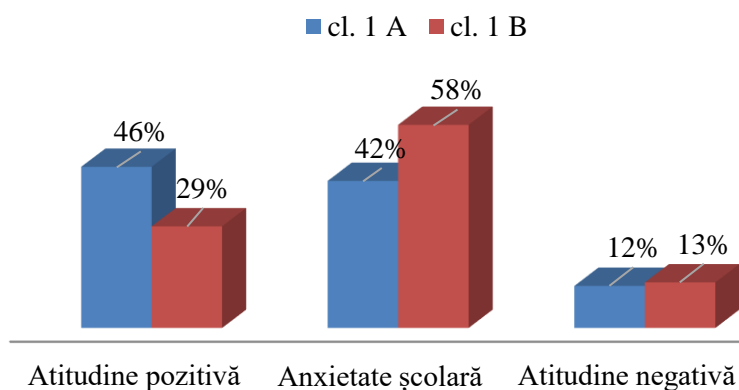

Figura 1. Frecvența adaptării școlare la elevii din clasa 1 A și 1 B

În urma rezultatelor obținute putem concluziona că:

- 12 elevi (46%) din 26 - posedă o atitudine afectivă față de școală, față de procesul de instruire, sunt pregătiți pentru a accepta și respecta obligațiile școlare și pentru colaborarea cu învățătorul și colegii de clasă;
- la 11 elevi (42%) - este prezentă anxietatea față de activitatea școlară, de situații necunoscute. Motivele pot constitui montajele negative insuflate de maturi, experiența ostilă a elevilor din clasă;
- la 3 elevi (12%) starea emoțională a copilului este caracterizată pregnant prin frica față de școală, prin refuzul de a se implica în activitățile școlare, prin dificultăți în comunicare cu învățătorul și colegii săi de clasă.

Din aceeași figură observăm că doar **29%** (7 elevi) din 24, clasa 1 B posedă atitudini pozitive față de școală și sunt pregătiți pentru a accepta și respecta obligațiile școlare. **58%** din copii (14 elevi), manifestă anxietate școlară ceea ce ar însemna lipsa atitudinii pozitive față de procesul de instruire, față de învățător și colegii de clasă. **13%** (3 elevi) au o atitudine negativă față de școală, au o stare emoțională caracterizată prin frica față de școală, refuzând la rândul său implicarea activă în activitățile școlare și socializarea cu semenii săi.

Conform informațiilor prezentate anterior, presupunem că una dintre cele mai evidente cauze ale anxietății sau inadapării școlare este hipertutelarea. În vederea determinării impactului hipertutelării asupra adaptării școlare, a fost aplicat chestionarul ARI elaborat de E. G. Eidemiller destinat părinților. În următoarea figură, prezentăm rezultatele obținute.

În figura 2 se vede că cele mai frecvente greșeli comise în educație de părinți a căror copii manifestă frici și anxietate sporită în mediul școlar este hipertutelarea urmată de restricții insuficiente. În cazul acestei categorii de părinți observăm că predomină hiperprotecția (**H+**) în relație cu copilul (**48%**). Ei acordă multă atenție, timp și toată energia lor educației copilului. **20 %** din părinți permit copilului să facă tot ce doresc (**R-**). Considerându-l încă „mic”, părintele micșorează nivelul de cerințe față de copil, stimulând astfel infantilismul psiho-emoțional. **4%** din părinți apelează la sancțiuni dure față de copiii săi (**S+**), iar **12%** din părinți văd la copiii săi trăsături de caracter pe care nu le recunosc la sine (**PCN**). Acestea pot fi agresivitatea, tendința spre lenevie, negativismul și impulsivitatea etc. Tendința de a satisface la maximum și total necritic orice necesitate a copilului (**T+**) s-a evidențiat la **16%** părinți. Astfel, putem concluziona că frica și anxietatea copiilor față de cerințele școlare, problema adaptării sunt stimulate și tolerate de părinți, prin intermediul diferitor metode de educație, în care prevalează hipertutelarea.

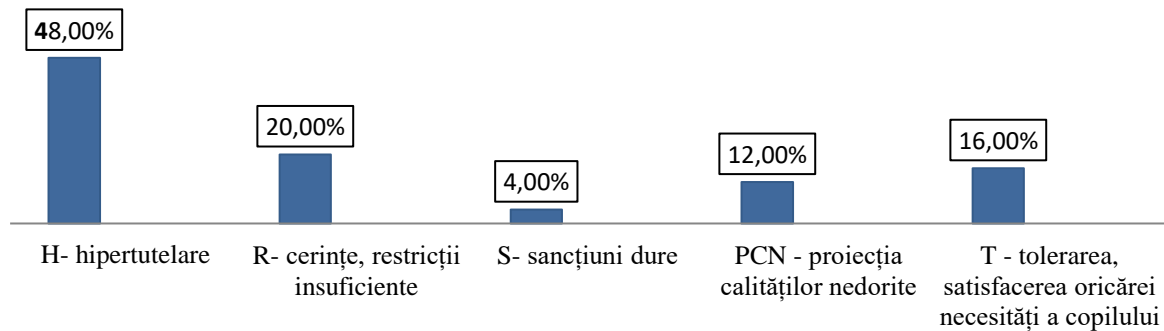

Figura 2. Frecvența comportamentului părinților după chestionarul „ARI”

Relațiile dintre părinți și copii se construiesc prin comportamente specifice, elaborate și consolidate în direcția unor obiective derivate din idealul educațional al etapei sociale pentru care se proiectează urmașii unei generații. Sursa principală și faza inițială a relațiilor dintre părinți și copii rezidă în structura personalității părinților, în concepția lor despre viață și societate, în trăsăturile caracteriale, atitudini manifestate, tip de temperament etc. În acest sens, cercetătorul Bloom S. B, menționa „părinții trebuie să cunoască, să devină conștienți de influența pe care o exercită prezența lor în viața copilului și, de asemenea, să fie convinși de o nouă educație ce trebuie dată copilului, pentru că societatea actuală este diferită de cele precedente și poate că, societatea viitoare va fi mai mult diferită de cea actuală, iar copilul trebuie pregătit corespunzător” [2, p. 68].

Un alt exemplu foarte bun sunt temele de casă, care sunt exclusiv responsabilitatea copilului și nu a părintelui, deci el trebuie să se îngrijească să fie scrise și să fie puse în ghiozdan. Chiar dacă copilului îi este mai greu sau chiar dacă îi ia mai mult timp, el poate face foarte multe lucruri singur, inclusiv să-și ajute părinții la treburi casnice.

În timp ce unii părinți conștientizează hipertutelaritatea și caută variante avantajoase de mijloc, alții, nu se pot obișnui să își știe copiii liberi – și susțin că timpurile s-au schimbat mult, pericolele au crescut, iar supraprotecția este cea mai bună variantă, cel puțin până când copiii mai cresc. Ironia în hipertutelaritatea copilului, cu intenția de a-l feri de pericole și a-i oferi ce e mai bun, pentru ca mai târziu să fie un om sigur pe el și independent, constă tocmai în această contradicție între nepredarea unei lecții de curaj și așteptarea manifestării naturale a ei.

Atunci când copiii sunt hiperprotejați/hipertutelați de către părinții lor duc la următoarele consecințe:

- ✓ spațiu prea mic pentru a avea propriile experiențe, propriile descoperiri;
- ✓ nu pot învăța să aibă încredere în ei înșiși, să comunice cu ceilalți, să suporte frustrările inerente vieții într-o comunitate;
- ✓ se simt pierduți fără un adult în preajma lor;
- ✓ sunt timizi și retrași în societatea copiilor;
- ✓ nu au inițiative;
- ✓ nu dau niciodată ajutor și nu au idei;
- ✓ își fac cu greu prieteni;
- ✓ vor fi dependenți de cei din jurul său și incapabili de a lua decizii în viață de unul singur;
- ✓ își vor dezvolta mai greu personalitatea și uneori vor fi chiar mai bolnăvicioși.
- ✓ nu vor putea preîntâmpina și aborda eventualele obstacole ale vieții;

- ✓ favorizează apariția îngâmării, a complexelor de superioritate, a egoismului, individualismului și disprețului pentru cei din jur;
- ✓ vor avea un comportament iresponsabil [17, p.168].

Concluzii

Cu părere de rău, societatea a adoptat o mentalitate supraprotectoare în mai multe domenii de activitate, inclusiv în educația parentală. Copilul, prin comportamentul său, ne dă semnale foarte clare despre unde ar fi limita sănătoasă pentru el, iar maturii necesită doar să fie atenți la aceste semnale și să nu își proiecteze propriile temeri și anxietăți asupra copiilor.

Părinții cu neîncredere în sine și lipsa de socializare manifestă o atitudine de hipertutelare asupra copiilor ce duce, în consecință, la traumatizarea psihică a acestora, lăsând „urme” adânci pentru tot restul vieții.

Rezultatele chestionarului ARI elaborat de E. G. Eidemiller dovedesc că Hipertutelarea contribuie negativ și asupra procesului de adaptare școlară care este una din cele mai dificile, dar importantă pentru fiecare copil ce va fi școlarizat. Adaptare școlară este o perioadă în viața copilului, unde aportul părinților este minimalizat și acesta: însușește noul rol social, de elev, noul mod de activitate – cea instructivă, se schimbă mediul social, apar colegi de clasă, învățătorul și școala devine o grupă socială mai mare, unde copilul trebuie să își schimbe modul său de activitate fără a fi dependent de părinte.

De aceea părinții necesită să înțeleagă că hipertutelarea este un factor care influențează negativ asupra dezvoltării ulterioare a copilului.

Recomandări pentru părinți

Părintele să ofere copilului exact ce și cât are nevoie acesta pentru a se descurca, iar ceea ce cel mic poate deja să facă singur, să fie lăsat să o facă, sau doar să îl încurajeze.

La fiecare situație nouă părinții să analizeze obiectiv dacă există sau nu un pericol real pentru copil, dacă poate fi suportabil și să ia decizia nivelului de implicare astfel ca copilul să fie mai autonom iar părintele mai relaxat.

Pe măsură ce va învăța să facă tot mai multe lucruri singur, copilul se va simți mândru de sine și încrederea lui în propriile forțe va crește.

Bibliografie

1. Botnari V. Impactul modelelor educaționale din familie asupra adaptabilității școlare a copilului. In: Kreatikon: Creativitate – Formare – Performanță. Ediția a IX-a. Iași: Editura PIM, 2012, p.29-34.
2. Botnari V., Bodorin C., ș.a. Educație incluzivă: Unitate de curs: Chișinău: Cetatea de Sus, 2012. 100 p.
3. Coasan A., Vasilescu A. Adaptarea școlară. București: Editura S.E., 1988. 128 p.
4. Coșcodan D. Factor ce influențează adaptarea copiilor la mediul școlar. In: Revista Grădinița Modernă, nr. 3 (10), 2014, p. 20-23
5. Coroiu C. Ghid de bune practice pentru părinți. Vâlcea, 2013. 60 p.
6. Dima E. Dicționar explicative ilustrat al limbii române. Chișinău: Editura Arc, 2007. 2240 p.
7. Indra. Dincolo de iluzie. București: Editura LILA, 2017. 302 p.
8. Gavrilu L. Dicționar de psihologie. București: Univers Enciclopedic, 2000. 783 p.
9. Golu M. Dinamica personalității. București: Editura Geneze, 1993. 140 p.

10. Grădinaru C. Violența de orice fel afectează sănătatea fizică și emoțională a copiilor. Bulling-ul în rândul copiilor. Studiu sociologic la nivel național. 2016. 70 p. https://oradenet.salvaticopiii.ro/docs/Bullying_Studiu_sociologic_salvati_copiii.pdf
11. Debesse M. Psihologia copilului - de la naștere până la adolescență. București: Editura Didactica și Pedagogica, 1970. 285 p.
12. Maslow A. H. Motivație și personalitate. București: Editura „Trei”, 2013. 568 p.
13. Mitrofan I., Mitrofan N. Familia de la A la Z. București: Editura științifică, 1991. 134 p.
14. Mîslițchi V. Adaptarea școlară. Ghid metodic. Chișinău: Pulsul Pieții, 2015. 350 p.
15. Păun E. Debutul școlarizării – dificultăți de adaptare. In: Învățământul primar, nr 1, 1991, p. 250.
16. Petrea I. Și tu poți fi Supernanny. Cum să-ți crești bine copilul. Ediție revizuită și adăugită. București: Editura Trei, 2011. 387 p.
17. Racu I. Psihologia conștiinței de sine. Chișinău? Editura UPSIC, 2005. 233 p.
18. Revista Semnele Timpului „Capcana pentru părinți și supraprotejarea copiilor”, 2013
19. Campbell R. Educația prin iubire. Curtea veche. 2001, 248 p.
20. Stan L., Educația timpurie. Probleme și soluții. Iași: Polirom, 2016. 372 p.
21. Veleanovici A. Abuzul și neglijarea copilului. . București: Editura Expert Psy, 2016. 232 p.
22. Verza E. Psihologia copilului. București: Editura Trei, 2017. 560 p.